

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 25.4.2018
COM(2018) 232 final

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

Mot ett gemensamt dataområde i EU

{SWD(2018) 125 final}

1) Inledning

Datadriven innovation är en avgörande drivkraft för tillväxt och jobb och kan avsevärt öka den europeiska konkurrenskraften på den globala marknaden. Om de rätta förutsättningarna skapas kan den europeiska dataekonomins omfattning fördubblas fram till 2020.¹

Kommissionen har redan vidtagit nyckelåtgärder för att förbättra ramvillkoren för dataintensiva branscher. Med den allmänna dataskyddsförordningen² har EU skapat en solid ram för digital tillit, vilket är en förutsättning för en hållbar utveckling av dataekonomin. Den allmänna dataskyddsförordningen garanterar en hög dataskydds nivå. Alla som berörs av de nya reglerna, som börjar gälla den 25 maj 2018, kommer att behöva säkerställa fullständig efterlevnad av dem. För att lägga grunden för en framtida konkurrens fördel baserad på tillförlitlig och godtagen datateknik kommer det fria flödet av personuppgifter inom EU enligt EU:s regler om dataskydd att kompletteras med det fria flödet av icke-personuppgifter enligt ett förslag till förordning som lades fram i september 2017³.

Ytterligare åtgärder krävs dock för att effektivisera dataanvändning i EU. Som en del av sin strategi för den digitala inre marknaden har kommissionen tagit viktiga steg i denna riktning. I januari 2017 offentliggjorde kommissionen meddelandet *Att skapa en europeisk dataekonomi*⁴ som inledde ett omfattande samråd med berörda intressenter samt ett offentligt samråd online⁵. I den påföljande halvtidsöversynen av strategin för den digitala inre marknaden⁶ presenterades initiativ beträffande fritt flöde av andra uppgifter än personuppgifter och tillgänglighet och vidareutnyttjande av offentliga och offentligt finansierade data. Dessutom angavs ytterligare åtgärder när det gäller data från den privata sektorn som är av allmänt intresse.

Med utgångspunkt i gällande dataskyddslagstiftning lägger kommissionen nu fram ett förslag till åtgärdspaket som ett avgörande steg mot **ett gemensamt dataområde i EU** – ett sammanhängande digitalt område med en omfattning som kommer att möjliggöra utvecklingen av nya databaserade produkter och tjänster. De åtgärder som presenteras tillsammans med det här meddelandet är bland annat

- ett förslag till översyn av direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (PSI-direktivet)⁷,

¹ Från 1,99 % av EU:s BNP 2016 till 4 % 2020, IDC 2017, *European Data Market Study*, slutrapport.

² EUT L 119, 4.5.2016, s. 1.

³ COM(2017) 495 final.

⁴ COM(2017) 9 final.

⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/public-consultation-building-european-data-economy>.

⁶ COM(2017) 228 final.

⁷ COM(2018) 234.

- en uppdatering av rekommendationen om tillgången till och bevarandet av vetenskaplig information⁸ och
- vägledning för delning av data från den privata sektorn⁹.

Denna vägledning bygger på principerna för datadelning mellan företag och mellan företag och den offentliga sektorn, som fastställs i detta meddelande. De planerade åtgärderna omfattar olika typer av data och har därmed olika intensitetsnivåer. Samtidigt verkar de mot det bredare målet att samla in data, som en huvudkälla för innovation och tillväxt, från olika sektorer, länder och discipliner till ett gemensamt dataområde.

2) Att dra nytta av de socioekonomiska fördelarna med datadriven innovation

Data är råmaterialet i den digitala inre marknaden. De kan revolutionera vårt liv och skapa nya möjligheter för tillväxt, inbegripet för små och medelstora företag. Tillgången till stora mängder data, till stor del genererad av maskiner och sensorer, inverkar på oss alla. Faktum är att det är få områden i våra liv som inte redan har påverkats av den pågående datarevolutionen. Optimalt utnyttjande av data kan hjälpa oss att leva ett friskare och längre liv som också är mindre påfrestande och mer miljövänligt. Det kan också hjälpa våra forskare att utveckla bättre modeller för att förutsäga klimatförändringar och naturkatastrofer.

Smart användning av data har en omvandlande inverkan på alla sektorer i ekonomin och den offentliga sektorn:

Inom jordbrukssektorn till exempel kan analys av aktuella data om väder eller markfuktighet bidra till att maximera produktionen av grödor. Inom tillverkningsindustrin stöder realtidsdata från sensorer prediktivt underhåll.

Datadriven innovation kan också förbättra utformningen av offentlig politik och tillhandahållandet av offentliga tjänster samt minska den administrativa bördan. Den kan underlätta krishantering och utvecklingen av miljö- och finanspolitik. Delning av forskningsdata om utbrott av epidemier kan kraftigt påskynda relevant forskning och bidra till snabbare reaktion.

Högupplösta satellitdata från Copernicus Sentinelsatelliter bidrar till övervakningen i realtid av naturliga vattenresurser för att förhindra torka eller föroreningar. Sådana data innebär stora fördelar för offentliga myndigheter, forskare och privata företag när det gäller att tillhandahålla innovativa tjänster.

De ekonomiska effekterna av data är enorma. 2016 fanns det 254 850 dataföretag¹⁰ i EU, en siffra som skulle kunna stiga till cirka 360 000 fram till 2020 i ett scenario med hög tillväxt.

⁸ C(2018) 2375.

⁹ SWD(2018) 125.

Generellt sett håller förmågan att analysera och dra lärdom av data snabbt på att bli en central beståndsdel för ett företags framgång och för statlig effektivitet. Företag med enorma mängder data till sitt förfogande, och med teknisk kapacitet och kunnig personal för att analysera data, kommer att få en konkurrensfördel¹¹.

Data anses också vara en allt viktigare tillgång för utvecklingen av ny teknik, t.ex. artificiell intelligens (AI) och sakernas internet. AI-lösningar har betydande potentiella fördelar för både den offentliga och den privata sektorn. Användningen av teknik för artificiell intelligens gynnar produktiviteten och konkurrenskraften inom en rad olika sektorer. Den bidrar också till att tackla samhälls- och miljöutmaningar, samtidigt som den tar itu med sina egna utmaningar. I detta sammanhang, och parallellt med detta paket om data, antar kommissionen meddelandet *Artificiell intelligens för Europa* där EU:s strategi för artificiell intelligens presenteras. Strategin har tre dimensioner – stärka EU:s tekniska och industriella kapacitet, förbereda för socioekonomiska förändringar och säkerställa en lämplig etisk och rättslig ram. Ett av huvudmålen är att demokratisera artificiell intelligens i syfte att gynna inte bara nystartade företag inom artificiell intelligens utan även användare av artificiell intelligens, inklusive icke teknikinriktade företag oavsett storlek. Under 2019 kommer kommissionen att lansera en plattform för efterfrågestyrd AI i syfte att underlätta tillgången för europeiska forskare och företag till högkvalitativa verktyg, data och tjänster för artificiell intelligens.

Tillsammans med detta paket om data antar kommissionen också ytterligare ett initiativ som är viktigt för dataekonomin – meddelandet om en digital omvandling av vård och omsorg på den digitala inre marknaden, om medborgarinflytande och ett hälsosammare samhälle – som handlar om potentialen med data som en viktig faktor för att möjliggöra en digital omvandling inom vård och omsorg. Data kan öka välbefinnandet för miljontals människor och förändra hur hälso- och sjukvårdstjänster utförs, inbegripet individualiserad behandling, tidig upptäckt av utbrott av smittsamma sjukdomar och en snabbare utveckling av läkemedel och medicintekniska produkter.

För att frigöra denna potential inom dataekonomin måste EU utnyttja sina möjligheter att stimulera innovation när det gäller hälso- och sjukvårdslösningar som t.ex. telemedicin och applikationer för mobil hälsa, vilket anges i halvtidsöversynen av den digitala inre marknaden, och i full överensstämmelse med dataskyddslagstiftningen. Tre nyckelområden har identifierats:

- Medborgarnas tillgång till och delning av hälsodata.
- Bättre data för att främja forskning, förebyggande av sjukdomar och individanpassad hälso- och sjukvård.

¹⁰ Organisationer vars huvudsakliga verksamhet är produktion av datarelaterade produkter, tjänster och tekniker.

¹¹ OECD, *Data-driven innovation. Big Data for Growth and Well-being*, 2015.

- Digitala verktyg för medborgarinflytande och för personcentrerad vård.

I det ovannämnda meddelandet har kommissionen beskrivit åtgärder som ska vidtas på alla tre områden. De inbegriper en rekommendation om ett europeiskt format för utbyte av elektroniska patientjournaler, en mekanism för frivillig samordning för delning av data inbegripet genomiska data för forskning om förebyggande och individualiserad behandling samt förslag om utbyte av nyskapande och bästa praxis, kapacitetsuppbyggnad och tekniskt stöd till hälso- och sjukvårdsmyndigheter.

Dessa åtgärder ska också åtföljas av en preliminär analys av frågor som gäller säkerhet och ansvar¹² som uppkommit till följd av ny datadriven digital teknik, i syfte att garantera ett klimat med tillit och ansvarsskyldighet genom förutsägbara rättsliga förutsättningar för företag och investerare och garantier för skydd av konsumenters och medborgares rättigheter. Tillsammans med de relevanta initiativ som hittills tagits genom strategin för den digitala inre marknaden kommer dessa åtgärder att ge EU en unik möjlighet att dra nytta av de möjligheter som erbjuds genom datarevolutionen och att utveckla en blomstrande, hållbar och säker dataekonomi, på grundval av den inre marknads storlek och de europeiska företagens innovativa kapacitet samt med full respekt för europeiska värderingar.

3) Offentliga och offentligt finansierade data för datadriven innovation

Tillgång till och vidareutnyttjande av offentliga och offentligt finansierade data utgör viktiga hörnstenar i ett gemensamt europeiskt dataområde. I halvtidsöversynen av strategin för den digitala inre marknaden meddelade kommissionen att den, på grundval av en utvärdering av befintlig lagstiftning och en konsekvensbedömning¹³, skulle utarbeta ett initiativ om tillgänglighet och vidareutnyttjande av offentliga och offentligt finansierade data. I detta avsnitt beskrivs innehållet i detta initiativ.

a) Vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn

Den offentliga sektorn producerar och samlar in enorma mängder data, som utgör värdefullt råmaterial för utvecklingen av innovativa digitala tjänster och bättre politiskt beslutsfattande.

Information från den offentliga sektorn kan användas som grund för en lång rad av produkter och tjänster. Applikationen [iMar](#) t.ex. använder information som offentliggörs av statligt ägda hamnar i Spanien och kombinerar den med vindprognoser från Spaniens nationella vädertjänst. På så sätt kan applikationens användare få både information i realtid och prognoser om fartygstrafiken så att de på ett säkert sätt kan planera sin resa till sjöss. Batymetriska data som ursprungligen samlats in av nationella hydrografiska organ för säker

¹² Arbetsdokument från kommissionens avdelningar om utvärderingarna av både maskindirektivet och direktivet om produktansvar samt ett arbetsdokument från kommissionens avdelningar om ansvar för ny digital teknik.

¹³ SWD(2018) 127.

navigering har på liknande sätt vidareutnyttjats av partnerskapet EMODnet för topografiska kartor i syfte att avsevärt förbättra prognoserna för stormfloder i Nordsjön.

EU har redan vidtagit en rad åtgärder för att göra data från statlig förvaltning öppet tillgängliga inom hela unionen som en viktig tillgång för dataekonomin. Genom direktiv 2003/98/EG om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn¹⁴ har en EU-omfattande ram skapats för att stimulera gränsöverskridande utnyttjande av offentligt finansierade data och bidra till utvecklingen av alleuropeiska datatjänster och -produkter. Detta har kompletterats med åtgärder för att göra det lättare att hitta och utnyttja data från den offentliga sektorn över gränserna och oavsett språk, som t.ex. upprättandet av EU:s portal för öppna data¹⁵. Kommissionen föregår med gott exempel genom en rättslig ram för vidareutnyttjande av kommissionens egna data¹⁶. Den kompletteras genom portalen för öppna data som ger tillgång till data från EU:s institutioner och andra EU-organ¹⁷. Denna ram är bland de mest avancerade för vidareutnyttjande i världen, med en standardregel enligt vilken vidareutnyttjande av kommissionens data måste tillåtas för icke-kommersiella och kommersiella ändamål utan att det krävs en enskild ansökan, utan avgift för vidareutnyttjaren, utan villkor för vidareutnyttjandet och utan diskriminering mellan vidareutnyttjare, med endast mycket begränsade, vederbörligen motiverade undantag.

Översynen av direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn¹⁸ är själva grunden för detta paket om data. De föreslagna ändringarna kommer att göra verklig skillnad genom att göra mer data tillgängliga och förbättra möjligheterna att vidareutnyttja data. Översynen har följande mål:

- Minska hindren för marknadstillträde, särskilt för små och medelstora företag, genom att sänka avgifterna för vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.
- Öka tillgången på data genom att nya typer av offentliga och offentligt finansierade data införs i direktivets tillämpningsområde – i) data som innehas av offentliga företag inom den allmännyttiga sektorn och transportsektorn, och ii) forskningsdata.
- Minimera risken för en alltför stor first mover-fördel, vilket gynnar stora företag och därmed begränsar antalet potentiella vidareutnyttjare av aktuella data, genom att kräva en mer transparent process för etableringen av offentlig-privata arrangemang¹⁹.

¹⁴ [Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/98/EG av den 17 november 2003 om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.](#)

¹⁵ <https://www.europeandataportal.eu/>.

¹⁶ [Kommissionens beslut 2011/833/EU om vidareutnyttjande av kommissionens handlingar.](#)

¹⁷ <https://data.europa.eu/euodp/sv/home>.

¹⁸ COM(2018) 234.

¹⁹ Det huvudsakliga problemet med sådana arrangemang är att de leder till en eller ett fåtal användare som vidareutnyttjar datan i praktiken och att detta begränsade vidareutnyttjande inte beror på marknadens specifika egenskaper utan på det sätt på vilket det offentlig-privata arrangemanget gjordes upp. Den ökade öppenheten i processen syftar till att begränsa den ”alltför stora first-mover fördelen” genom att a) se till att alla företag kan få

- Öka affärsmöjligheterna genom att uppmuntra offentliggörande av dynamiska data och användning av applikationsprogrammeringsgränssnitt (API).

Ge tillgång till dynamiska data via applikationsprogrammeringsgränssnitt är särskilt viktigt, eftersom det stöder ekosystemet för öppna data, sparar tid och kostnader genom automatisering av nedladdningsprocessen och kraftigt underlättar vidareutnyttjandet av data för många olika nya produkter och tjänster. Datadelning via korrekt och säker användning av applikationsprogrammeringsgränssnitt kan skapa betydande mervärde för olika aktörer i värdekedjan för data. Det kan också bidra till att värdefulla ekosystem skapas runt datatillgångar vars potential ofta är utnyttjad av innehavare av data.

För närvarande är användningen av applikationsprogrammeringsgränssnitt otillräcklig bland offentliga organ, och många handlingar tillhandahålls fortfarande i pdf-format. Detta leder till en suboptimal användning av dynamiska data från den offentliga sektorn för skapande av mervärdestjänster. De föreslagna ändringarna av direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn syftar till att bland offentliga myndigheter i hela Europa påskynda övergången till webbaserade funktioner och till mer omfattande offentliggörande av dynamiska data samt användningen av applikationsprogrammeringsgränssnitt.

Paketet innehåller också resultaten av utvärderingen av **databasdirektivet**²⁰. Utvärderingen²¹ omfattar den övergripande funktionen för direktivets två delar, upphovsrätt och skydd av databaser genom rätt av sitt eget slag, med större tonvikt på bedömning av hur det sistnämnda fungerar. Detta inbegriper en analys av förhållandet mellan rätten av sitt eget slag i direktivet och dataekonomin.

En av de viktigaste slutsatserna i utvärderingen är att rätten av sitt eget slag inte systematiskt omfattar situationer med stordata och databaser med en enda källa²², och därmed inte förhindrar problematiska fall där vissa rättighetshavare kan hävda indirekt äganderätt till digitala data. Utvärderingen visar emellertid att detta antagande bör följas noga i framtiden, eftersom frågor har uppkommit bland akademiker och intressenter, till följd av enstaka rättsfall, om huruvida rätten av sitt eget slag faktiskt skulle kunna tillämpas bredare än vad som normalt antas, till exempel för maskingenererade data. Utvärderingen av databasdirektivet tar också upp den möjliga växelverkan mellan rätten av sitt eget slag och direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn, vilket var en fråga som också ingick i utvärderingen av direktivet om vidareutnyttjande av information från den

kännedom om de data som finns tillgängliga och b) öka chanserna för att fler olika vidareutnyttjare faktiskt kan utnyttja berörda data.

²⁰ [Europaparlamentets och rådets direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser.](#)

²¹ SWD(2018) 146.

²² En databas med en enda källa innebär att det inte finns någon annan datakälla än själva databasen.

offentliga sektorn²³. Med tanke på att sådan växelverkan kan uppstå i praktiken syftar den föreslagna översynen av direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn till att klargöra anpassningen av bestämmelserna i båda instrumenten.

Den föreslagna översynen innehåller även klargöranden om förhållandet mellan direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn och direktivet om upprättande av en infrastruktur för rumslig information (Inspire)²⁴ i syfte att säkerställa full samstämmighet mellan dessa två rättsliga instrument.

Inom ramen för Fonden för ett sammanlänkat Europa kommer dessutom kommissionen att fortsätta att stödja utvecklingen av en komplett infrastruktur för öppna data som en uppföljning av lanseringen av EU:s portal för öppna data²⁵. Denna miljö skulle kunna skapa tillgång till kompatibla data och verktyg, samt även kunskap och stöd, i syfte att maximera vidareutnyttjandet av öppna data bland europeiska offentliga förvaltningar och företag, särskilt små och medelstora företag, och skapa innehållskapacitet för den europeiska utvecklingen av artificiell intelligens. Kommissionen har föreslagit²⁶ att den offentliga sektorns delning av data också ska hjälpas genom ett **stödcentrum för datadelning** inom ramen för Fonden för ett sammanlänkat Europa från och med 2019.

Kommissionen överväger också ytterligare finansieringsåtgärder för att främja tillgången till data för vidareutnyttjande från den offentliga sektorn efter 2020 som syftar till att inrätta ett omfattande gemensamt europeiskt dataområde.

Principerna om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn beaktas också när de europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI)²⁷ ska stödja och passa lokala behov som leder till effektivitetsvinster tack vare lösningar för e-förvaltning, modernisering av offentlig information och system för administration.

b) Tillgång till och bevarande av vetenskaplig information

Öppen forskning har i samband med tillgången till och vidareutnyttjandet av framför allt resultaten av offentligt finansierad forskning identifierats²⁸ som en viktig beståndsdel när det gäller att vidareutveckla vetenskapen och gynna samhället. Detta betonades i rådets slutsatser om övergången till ett öppet vetenskapssystem²⁹, där rådet uppmanade kommissionen att, i samarbete med den politiska plattformen för öppen vetenskap och i nära samarbete med

²³ SWD(2018) 145.

²⁴ [Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG av den 14 mars 2007.](#)

²⁵ <http://data.europa.eu/europeandataportal>.

²⁶ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/connecting-europe-facility-cef-telecom-work-programme-2018-adopted>.

²⁷ <https://cohesiondata.ec.europa.eu>.

²⁸ COM(2018) 22 final.

²⁹ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9526-2016-INIT/sv/pdf>.

medlemsstaterna och berörda parter, vidareutveckla den europeiska agendan för öppen vetenskap. Med öppen vetenskap ska de forskningsprocesser som tillämpas av någon typ av forskare (inbegripet medborgarforskare) vara öppna i alla skeden, från planering, metoder och arbetsflöden till spridning av resultat, så att forskning lättare kan bygga vidare på tidigare forskning. Detta gör att kvaliteten höjs, dubbelarbete undviks och vidareutnyttjande underlättas, vilket i slutändan ökar forskningens inverkan på samhället. Kommissionen anser att det är dags att sätta in tillgången till och bevarandet av vetenskaplig information i sammanhanget för en öppen vetenskap, vilket har sin grund i kommissionens strategi för fri tillgång från 2012.

Kommissionen föregår med gott exempel när det gäller fri tillgång tack vare reglerna för programmet Horisont 2020. Kommissionen stöder också utvecklingen av verktyg och tjänster för öppen forskning genom att finansiera en alleuropeisk portal för det europeiska öppna forskningsmolnet³⁰.

Kommissionen antog 2012 ett åtgärds paket med en rad åtgärder för att förbättra tillgången till vetenskaplig information som framställts i unionen. Som en del av detta paket byggde kommissionens rekommendation 2012/417/EU om tillgången till och bevarandet av vetenskaplig information³¹ på förutsättningen att vetenskaplig information som bygger på offentligfinansierad forskning bör vara tillgänglig och möjlig att vidareutnyttjas med så få begränsningar som möjligt.

Utvärderingen av rekommendationen bekräftar att den har varit ett värdefullt och verkningsfullt verktyg som fortfarande är relevant för politiken. För att göra den framtidssäker behövs dock en översyn för att återspegla den senaste utvecklingen inom forskningspraxis, liksom den senaste tidens utveckling av EU-politiken. Som tillkännagavs i det europeiska initiativet för molnbaserade tjänster³² – en del av det europeiska öppna forskningsmolnet och halvtidsöversynen av strategin för den digitala inre marknaden³³ – innehåller det aktuella paketet om data därför en översyn av rekommendationen om tillgången till och bevarandet av vetenskaplig information³⁴.

Översynen av rekommendationen läggs fram parallellt med översynen av direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn³⁵, som föreslår att man ska utvidga tillämpningsområdet för direktivet till forskningsdata och säkerställa samstämmighet och komplementaritet mellan EU:s strategier för fri tillgång och öppna data. Detta frigör

³⁰ SWD(2018) 83 final.

³¹ C(2012) 4890 final.

³² COM(2016) 178 final.

³³ COM(2017) 228 final.

³⁴ C(2018) 2375.

³⁵ COM(2018) 234.

därför på samma gång potentialen hos information från den offentliga sektorn och offentligt finansierade forskningsdata. På grundval av den föreslagna översynen av direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn skulle medlemsstaterna vara skyldiga att utveckla strategier på området fri tillgång till offentliga forskningsdata, och den reviderade rekommendationen om tillgången till och bevarandet av vetenskaplig information skulle ge vägledning för genomförandet av fri tillgång till offentliga forskningsdata.

4) Data från den privata sektorn som en viktig drivkraft för innovation och konkurrenskraft i Europa

Tillgång till och vidareutnyttjande av data från den privata sektorn utgör ytterligare viktiga hörnstenar i ett gemensamt europeiskt dataområde. I linje med halvtidsöversynen av strategin för den digitala inre marknaden och på grundval av resultaten från samrådet med de berörda parterna kan ett antal principer fastställas för datadelning hos den privata sektorn som ska beaktas³⁶.

a) Datadelning mellan företag

Meddelandet *Att skapa en europeisk dataekonomi* tog upp ett antal frågor om den ständigt ökande mängden data. Dessa data skapas ofta automatiskt av maskiner eller processer på grundval av ny teknik, t.ex. sakernas internet. För att få maximal nytta av denna och andra typer av data från den privata sektorn kan marknadsaktörerna behöva kunna få tillgång till och utnyttja sådana data, även över gränserna i olika scenarier. Data som inte är personuppgifter som genereras automatiskt av föremål i sakernas internet medför särskilda frågor eftersom tillverkarna av sådana föremål i regel befinner sig i en särskild ställning när det gäller möjligheten att bestämma om tillträde till och utnyttjande av de data som genereras. Detta tas upp i meddelandet. Beroende på karaktären hos respektive marknad beviljar de eller beviljar inte föremålets användare tillträde och nyttjanderätt, och denne kan finna sig förhindrad att utnyttja de data som därvid skapats.

Dialogen med berörda parter och svaren på webbenkäten³⁷ visade att de berörda parterna i princip håller med om att mer datadelning mellan företag skulle vara till nytta. Samtidigt anser de att den befintliga rättsliga ramen, i detta skede av utvecklingen av dataekonomin, är lämplig för sitt syfte och att det är för tidigt för övergripande lagstiftning om datadelning mellan företag. Utgångspunkten bör vara att se till att marknaderna för data har bästa möjliga förutsättningar för att utvecklas på egen hand, med avtalsfrihet som en hörnsten. I allmänhet bör företagen vara fria att besluta till vem och på vilka villkor som tillgång kan ges till data som inte är personuppgifter. Berörda parter vill i allmänhet inte se en ny rättighet av typen

³⁶ SWD(2018) 125 *Guidance on sharing private sector data in the European data economy* bestående av två delar – den ena behandlar datadelning mellan företag och den andra datadelning mellan företag och myndigheter.

³⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/public-consultation-building-european-data-economy>.

”dataägande”, och en rad bidrag tyder på att den avgörande frågan för delning mellan företag inte så mycket handlar om ägande utan om hur tillgången är organiserad.

Å andra sidan finns det ett starkt stöd från berörda parter för andra åtgärder än lagstiftning, som t.ex. i) att främja användningen av API för enklare och mer automatiserad tillgång till och användning av dataset, ii) att utveckla rekommenderade standardiserade avtalsvillkor, och iii) att ge vägledning på EU-nivå.

Med beaktande av alla tillgängliga belägg och på grundval av principerna som utvecklas i meddelandet *Att skapa en europeisk dataekonomi*³⁸ anser kommissionen att det är viktigt att erkänna det faktum att data kan vidareutnyttjas utan förlust av datakvalitet och, i många fall, utan att förlora konkurrenskraft eftersom samma data kan underbygga eller helt förbättra olika produkter eller tjänster. Detta gäller i synnerhet när det gäller att ställa relevanta data till förfogande för att träna upp applikationer för artificiell intelligens – en stor utmaning för branschen i Europa. Fler företag skulle kunna uppmuntras att delta i datapartnerskap, dvs. arrangemang med andra företag i syfte att få ut så mycket som möjligt av data för så många ekonomiska aktörer som möjligt.

Kommissionen anser också att för att garantera rättvisa och konkurrensutsatta marknader för föremål som ingår i sakernas internet och för produkter och tjänster som bygger på **maskingenererade data som inte är personuppgifter** som skapats genom sådana föremål, bör följande **viktiga principer** följas i avtal:

- a) **Öppenhet.** De relevanta avtalen bör på ett öppet och begripligt sätt identifiera i) de personer eller enheter som har tillgång till de data som produkten eller tjänsten genererar, typen av sådana data och på vilken detaljnivå och ii) ändamålen för användning av sådana data.
- b) **Skapande av gemensamma värden.** Då data genereras som en biprodukt av att en produkt eller tjänst används bör det i de relevanta avtalen erkännas att flera parter har bidragit till att skapa dessa data.
- c) **Respekt för varandras kommersiella intressen.** Behovet av att skydda både dataanvändarnas och datainnehavarnas kommersiella intressen och affärshemligheter bör beaktas i de relevanta avtalen.
- d) **Säkerställa att konkurrensen inte snedvrids.** Behovet av att säkerställa att konkurrensen inte snedvrids vid utbyte av kommersiellt känsliga data bör beaktas i de relevanta avtalen.

³⁸ COM(2017) 9 final, s. 11.

e) **Minimerad inlåsning av data.** Företag som erbjuder en produkt eller tjänst som genererar data som biprodukt bör tillåta och möjliggöra dataportabilitet så mycket som möjligt³⁹. De bör också överväga att, när så är möjligt och med hänsyn till egenskaperna hos den marknad de är verksamma på, erbjuda samma produkt eller tjänst utan eller med endast begränsad dataöverföring vid sidan av produkter eller tjänster där sådan dataöverföring ingår.

Eftersom diskussionerna om datadelning mellan företag pågår och ytterligare erfarenheter samlas in löpande kommer detta meddelande att inleda ytterligare ett samråd med berörda parter. Dessa principer kan utvecklas ytterligare på grundval av analysen av den information som inhämtats. Kommissionen kommer att fortsätta att bedöma huruvida sådana ändrade principer och eventuella uppförandekoder räcker för att upprätthålla rättvisa och öppna marknader, och om så krävs hantera situationen genom att vidta lämpliga åtgärder. Som en följd av skillnaderna i enskilda marknaders struktur kan de behöva kompletteras med sektorsspecifika åtgärder.

Som en del av initiativet om digitalisering av den europeiska industrin⁴⁰ har kommissionen redan vidtagit åtgärder för att stödja industrin, bland annat genom ekonomiskt stöd till industriella dataplattformar och innovationsknutpunkter inom ramen för Horisont 2020-programmet. Som en förlängning av dessa insatser främjar åtgärderna för forskning och innovation inom ramen för Horisont 2020 under 2018–2020⁴¹ (i synnerhet plattformarna för industriella data och personuppgifter) utvecklingen av tillförlitliga och säkra plattformar och integritetsmedvetna analysmetoder för säker delning av äganderättsligt skyddade industriella data och personuppgifter uttryckligen, samtidigt som efterlevnaden av relevant lagstiftning (t.ex. lagstiftning om dataskydd) underlättas.

Stödcentrumet för datadelning inom ramen för Fonden för ett sammanlänkat Europa kommer att införa ett antal åtgärder för att underlätta delning av data från den privata sektorn utöver data från den offentliga sektorn. Det kommer att erbjuda sakkunskap och bistånd i fråga om datadelning genom att tillhandahålla exempel på bästa praxis och information om API, befintliga modellkontrakt och andra rättsliga och tekniska aspekter. Det kommer också att bidra till att vidareutveckla vägledningen i det arbetsdokument från kommissionens avdelningar som åtföljer detta meddelande⁴² och checklistor, och om det anses lämpligt skulle modeller för avtalsklausuler kunna utformas. Arbetet kommer att beakta resultaten av programmet för interoperabilitet för perioden 2016–2020 (ISA²).

³⁹ T.ex. data som genererats av robotar i samband med industriprocesser, som är relevanta för tillhandahållandet av eftermarknadsservice (t.ex. reparation och underhåll), eller data för gradering av tjänsteleverantörer.

⁴⁰ COM(2016) 180 final.

⁴¹ http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2018-2020/main/h2020-wp1820-leit-ict_en.pdf.

⁴² SWD(2018) 125.

Kommissionen kommer också att ytterligare undersöka **främjandet av applikationsprogrammeringsgränssnitt** i t.ex. e-förvaltning och åtgärder kring användningen av engångsprincipen. I dag har många företag stora tillgångar av oanvända data och de har inte resurser eller kapacitet att analysera datan eller skapa kommersiellt intressanta tjänster kring sina data. Med lämplig användning av applikationsprogrammeringsgränssnitt kan detta leda till skapandet av ekosystem för nystartade företag, vilket innebär att man drar nytta av en outnyttjad resurs och hjälper värdföretagen att skapa nya tjänster och produkter. Detta har varit fallet i den finansiella sektorn där tillgången till vissa bankdata, via användningen av välutformade applikationsprogrammeringsgränssnitt, har öppnat upp för ett helt nytt ekosystem med finansiella tjänster som t.ex. personlig rådgivning om dagliga utgiftsmönster, varvid kontrollen och förvaltningen helt och hållit har legat hos de finansinstitut som annars inte skulle erbjuda sådana tjänster. Införande och användning av applikationsprogrammeringsgränssnitt bör baseras på flera principer – stabilitet, underhåll under hela livscykeln, enhetlighet för användning och standarder, användarvänlighet samt säkerhet.

Kommissionen kommer också att fortsätta att underlätta **provning** och **demonstration** på utvalda områden, t.ex. för storskalig utbyggnad av uppkopplad och automatiserad rörlighet i digitala gränsöverskridande korridorer. Arbetet med dessa korridorer är ett resultat av avsiktsförklaringen som undertecknats av 29 medlemsstater och EES-länder, rundabordssamtalen i Frankfurt med branschen och medlemsstaterna samt Digital Day 2018, då medlemsstater i EU och EES och berörda intressenter från branschen ställde sig bakom dessa åtgärder. Med erfarenheten från dessa korridorer kommer bland annat de tekniska och rättsliga möjligheterna för tillgång till och vidareutnyttjande av fordonsdata och andra kommersiellt relevanta data i ekosystemet för uppkopplad och automatiserad rörlighet att prövas, och erfarenheterna kan bidra till EU:s vägledning när det gäller att ta itu med denna aspekt av den digitala inre marknaden.

b) Tillgång till data från den privata sektorn för ändamål som rör allmänintresset – datadelning mellan företag och myndigheter

Kommissionen undersöker också datadelning mellan företag och den offentliga sektorn. Offentliga myndigheter har börjat bedöma potentialen med dataanalys för vägledning vid politiska beslut eller förbättring av offentliga tjänster genom att inleda ett betydande antal pilotprojekt.

Data som innehas av företag, t.ex. teleoperatörer, onlineplattformar, biltillverkare, detaljhandlare eller sociala medier, är ytterst relevanta i detta sammanhang. Användningen kan till exempel leda till mer riktade insatser vid epidemier, bättre stadsplanering, ökad trafiksäkerhet och trafikledning samt bättre miljöskydd, marknadsövervakning och konsumentskydd.

Vid sammanställningen av officiell statistik kan analysen av sådana data bli mer kostnadseffektiv och medföra snabbare resultat när det gäller aspekter som t.ex. demografiska förändringar, priser, inflation, internetekonomin, energi eller trafik. Detta kan också minska bördan för företag och befolkning genom att frågeformulär kan undvikas. I 2017 års meddelande *Att skapa en europeisk dataekonomi*⁴³ diskuterades dessa möjligheter, och i halvtidsöversynen av strategin för den digitala inre marknaden åtog sig kommissionen att utreda denna fråga ytterligare.

Resultaten av samrådet i samband med översynen av direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn⁴⁴ gav stöd för idén att förbättra tillgången till data från den privata sektorn för offentliga myndigheter och vetenskapliga ändamål i allmänhet. Datainnehavare pekade emellertid på behovet av att ta itu med ett antal frågor, bland annat kompensation, som gör det möjligt att få avkastning på de investeringar som gjorts för insamling eller anpassning av datan.

Åtgärder som vidtas i detta avseende ska vara fullt förenliga med lagstiftningen om skydd av personuppgifter.

Med beaktande av befintliga erfarenheter och resultaten av samråden med berörda parter anser kommissionen att iakttagande av följande **nyckelprinciper** skulle kunna gynna tillhandahållandet av data från den privata sektorn till offentliga organ enligt förmånliga villkor för vidareutnyttjande.

a) **Proportionalitet i användningen av data från den privata sektorn.** Förfrågningar om tillhandahållande av data från den privata sektorn enligt förmånliga villkor för vidareutnyttjande bör motiveras av ett tydligt och konkret allmänintresse. Begäran om data från den privata sektorn bör vara adekvat och relevant för det avsedda ändamålet av allmänintresse och vara proportionerlig i fråga om detaljer, relevans och dataskydd. De kostnader och ansträngningar som krävs för tillhandahållande och vidareutnyttjande av data från den privata sektorn bör vara rimliga i förhållande till den förväntade nyttan för allmänheten.

b) **Ändamålsbegränsning.** Användningen av data från den privata sektorn bör tydligt begränsas till ett eller flera ändamål som ska specificeras så tydligt som möjligt i de avtalsbestämmelser som upprättar samarbetet mellan företag och myndigheter. Dessa kan innefatta en begränsning av varaktigheten för användningen av dessa data. Det privata företaget bör få specifika garantier för att datan inte kommer att användas för icke relevanta administrativa eller rättsliga förfaranden; de strikta rättsliga och etiska bestämmelser om

⁴³ Se även: Arbetsdokument från kommissionens avdelningar SWD(2017) 2 final.

⁴⁴ COM(2018) 234.

insynsskydd avseende statistik inom det europeiska statistiksystemet skulle kunna fungera som förlaga i detta avseende.

c) **”Inte vålla skada”**. Vid samarbete kring datadelning mellan företag och myndigheter måste respekten för berättigade intressen säkerställas, särskilt skyddet av företagshemligheter och annan kommersiellt känslig information. Samarbete kring datadelning mellan företag och myndigheter bör göra det möjligt för företag att fortsätta att kunna dra nytta av information som härrör från datan i fråga i förhållande till andra berörda parter.

d) **Villkor för vidareutnyttjande av data**. Avtal om samarbete kring datadelning mellan företag och myndigheter ska om möjligt vara ömsesidigt fördelaktiga, samtidigt som de erkänner målsättningen gällande allmänintresset genom att det offentliga organet ges en mer förmånlig behandling än andra kunder.

Detta bör i synnerhet avspeglas i nivån på den överenskomna compensationen som skulle kunna knytas till det ändamål rörande allmänintresset som eftersträvas.

Avtal om samarbete kring datadelning mellan företag och myndigheter som omfattar samma offentliga myndigheter med samma funktioner bör behandlas på ett icke-diskriminerande sätt.

Avtal om samarbete kring datadelning mellan företag och myndigheter bör minska behovet av annan typ av datainsamling, t.ex. undersökningar. Detta bör minska den samlade bördan för allmänhet och företag.

e) **Minska begränsningarna hos data från den privata sektorn**. För att hantera potentiella begränsningar hos data från den privata sektorn, inbegripet potentiell inbyggd snedhet, bör företag som tillhandahåller data erbjuda rimligt och proportionerligt stöd som hjälp för att bedöma kvaliteten på datan för angivna ändamål, bland annat genom möjligheten till revision eller annan kontroll av datan när så är lämpligt. Företagen bör inte vara tvungna att förbättra kvaliteten på datan i fråga. Offentliga organ bör i sin tur se till att data från olika källor behandlas på ett sådant sätt att eventuella ”fel i urvalet” undviks.

f) **Öppenhet och samhällsdeltagande**. Samarbetet mellan företag och myndigheter bör vara öppet avseende avtalsparter och mål. Offentliga myndigheters insikter i och bästa praxis för samarbetet mellan företag och myndigheter bör göras tillgängliga för allmänheten, så länge det inte äventyrar datasekretessen.

Kommissionen kommer att **anordna en rundabordskonferens på hög nivå om tillgången till data från den privata sektorn för ändamål som rör allmänintresset** i syfte att arbeta vidare med denna fråga. Tillbörlig uppmärksamhet kommer att ägnas åt hur långt diskussionen har kommit inom vissa områden (t.ex. vidareutnyttjandet av sådana data för officiell statistik). Ovanstående principer kommer att föreslås som grundval för ytterligare diskussioner med berörda parter. Kommissionen kommer att fortsätta att bedöma huruvida

dessa åtgärder är tillräckliga för att underlätta datadelningen mellan företag och myndigheter, och kommer vid behov att ta itu med situationen genom att vidta lämpliga åtgärder, inbegripet möjliga åtgärder inom särskilda sektorer.

5) Slutsats

I detta meddelande presenterar kommissionen åtgärder som kommer att göra det lättare för företag och den offentliga sektorn att få tillgång till och vidareutnyttja data från olika källor, sektorer och discipliner inom EU. Tillsammans med de initiativ som redan finns, t.ex. den nya rättsliga ram för skydd av personuppgifter som träder i kraft i maj 2018, förslaget om det fria flödet av data som inte är personuppgifter och initiativet för att öka anslutbarheten och främja högpresterande datorsystem, kommer dessa åtgärder att skapa ett verkligt europeiskt gemensamt dataområde med stöd av både EU-omfattande strategiska åtgärder och riktat stöd till forskning och innovation. Dessa är avgörande för EU:s ekonomiska tillväxt och konkurrenskraft.

Kommissionen uppmanar medlagstiftarna att arbeta för ett snabbt antagande av lagstiftningen i det föreslagna paketet om data⁴⁵ för att säkerställa att EU fullt ut kan dra nytta av de möjligheter som dataekonomin erbjuder. Medlemsstaterna och alla andra berörda parter uppmanas också att bidra till nämnda åtgärder och initiativ.

⁴⁵ COM(2018) 234.